

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ
ДУ «НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ»**

МАТЕРІАЛИ

**Всеукраїнської науково-практичної конференції
здобувачів вищої освіти**

«МОЛОДЬ – АГРАРНИЙ НАУЦІ І ВИРОБНИЦТВУ»

**Інноваційні пріоритети
у розвитку економіки та менеджменту**

24 квітня 2024 року

**Біла Церква
2024**

УДК 330.341.1:33:005

Молодь – аграрній науці і виробництву: Інноваційні пріоритети у розвитку економіки та менеджменту: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти (Біла Церква, 24 квітня 2024 р.). – Біла Церква: БНАУ, 2024. – 267 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Шуст О.А., д-р. екон. наук, професор.
Варченко О.М., д-р. екон. наук, професор.
Димань Т.М., д-р. с.-г. наук, професор.
Зубченко В.В., канд. екон. наук.
Паска І.М., д-р екон. наук, професор.
Хомяк Н.В., канд. екон. наук, доцент.
Куманська Ю.О., канд. с.-г. наук, доцент.

Відповідальна за випуск – **Олешко О.Г., канд. с.-г. наук.**

До збірника ввійшли матеріали і тези доповідей, подані учасниками Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти «Молодь – аграрній науці і виробництву» (24 квітня 2024 року, Білоцерківський національний аграрний університет) до Організаційного комітету.

Тексти публікуються в авторській редакції. За науковий зміст і якість поданих матеріалів відповідають автори.

Ел. адреса: <https://science.btsau.edu.ua/taxonomy/term/34>

©БНАУ

5. Тіньовий ринок праці в Україні через мобілізацію зріс до 4 мільйонів людей : Укрінформ. 06.03.2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3654271-riven-bezrobitta-v-ukraini-stanovit-30-minekonomiki.html> (дата звернення 14.04.2024).

УДК: 657.37:005.53

ШУРБЕНКО Ю.Ю., студент

Науковий керівник – **ХОМОВИЙ С.М.**, канд. екон. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКА ЗВІТНІСТЬ ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Здійснено порівняльну характеристику центрів відповідальності затрат, доходів, прибутку та інвестицій за такими параметрами, як завдання управлінського обліку, критерії оцінки діяльності центру, фінансова відповідальність, повноваження керівників.

Ключові слова: управлінський облік, звітність, центри відповідальності, управлінські рішення.

Особливості діяльності центрів відповідальності пов'язані з прийняттям важливих рішень на кожному рівні управління, починаючи від вибору об'єкта діяльності і закінчуючи обґрунтуванням загальної стратегії розвитку підприємства. Динамічне ринкове середовище та жорстка конкуренція підсилюють важливість якісного управління, що може бути реалізовано за рахунок запровадження на підприємствах управлінського обліку та аналізу за центрами фінансової відповідальності.

Центри відповідальності є свого роду перехідним етапом у формуванні тієї системи управління фінансами, яка сприяє розвитку підприємства. Реалізувавши впровадження системи обліку та аналізу за центрами відповідальності, керівництво підприємства зможе ефективно керувати своїм бізнесом і досягати якісно нових результатів.

Концепція формування системи обліку за центрами відповідальності (Responsibility Accounting) була сформульована у середині XX століття відомим американським вченим Джоном А. Хігінсом (1952 р.). Концепція обліку за центрами відповідальності заснована на ідеї використання відхилень для оцінки роботи тих чи інших адміністраторів (відповідальних осіб) [1, с. 16].

В Україні ідея управлінського обліку за центрами відповідальності також отримала свій розвиток як відповідь на потребу покращення внутрішньо-фірмового управління.

Сучасні науковці виділяють такі схожі ознаки поняття «центр відповідальності»:

– центр відповідальності є відокремленим структурним підрозділом підприємства;

- результати роботи центру відповідальності обов'язково вимірюються і контролюються керівником центру;
- керівник центру несе пряму відповідальність за результати діяльності ввіреного йому підрозділу.

Використання центрів відповідальності в загальній структурі підприємства дозволяє розмежувати основні функції, повноваження, права та обов'язки, необхідні для здійснення фінансово-господарської діяльності.

Організація обліку за центрами відповідальності неможлива без виділення окремих видів центрів відповідальності. Аналіз широкого кола наукових джерел засвідчив, що існує досить багато критеріїв, відповідно до яких здійснюється класифікація центрів відповідальності. Тому нами було здійснено порівняльну характеристику центрів відповідальності затрат, доходів, прибутку та інвестицій за такими параметрами, як: завдання управлінського обліку, критерії оцінки діяльності центру, фінансова відповідальність, повноваження керівників.

Грунтуючись на проведеному аналізі підходів до класифікації центрів відповідальності під час організації обліку за центрами відповідальності, слід зробити висновок про те, що найбільш універсальною класифікацією варто вважати виділення їх виходячи з обсягу повноважень і відповідальності, критерієм яких є характер економічних показників, за які несе відповідальність відповідний центр доходів, витрат, прибутку або інвестицій, вважаючи цей підхід до класифікації інваріантним до сфери, галузі та масштабом бізнесу підприємства.

Таким чином, варто зазначити, що облік за центрами відповідальності представляє собою упорядковану систему, яка допомагає оцінювати відповідність фактично витрачених ресурсів чи досягнутих результатів запланованим показникам по кожному підрозділу, що виступає відповідним центром доходів, витрат, прибутку чи інвестицій. Завдяки наявному делегуванню повноважень підрозділу, що визнаний як центр відповідальності, саме завдяки цьому він і отримує подібний статус. При цьому виявлені відхилення по запланованих показниках фіксуються не тільки в тому місці, де вони виникли, але також і по відповідальній особі, що є керівником відповідного центру відповідальності.

Невід'ємною складовою в організованій системі обліку за центрами відповідальності є така складова як аналіз. Аналіз повинен проводитися по кожному центру відповідальності з метою виявлення фактичного стану та досягнутих результатів, їх порівняння із запланованими (бюджетними, нормативними) показниками для використання виявлених резервів у напрямку підвищення ефективності використовуваних ресурсів кожному центру витрат, доходів, прибутку та організації в цілому.

Аналіз за центрами відповідальності повинен проводитися на основі розробленої системи показників, що повинні піддаватися ретельному контролю. Для цього необхідне формування відповідної звітності, яка повинна бути максимально деталізованою і орієнтованою на специфіку діяльності конкретного центру відповідальності. Виконання цих вимог можливе в рамках формування єдиної інформаційної системи управління підприємством.

Підхід до формування складу показників управлінської звітності по центрах відповідальності базується на наступних принципах: стратегічна спрямованість та орієнтація на майбутнє, зв'язність інформації, верифікованість, доступність, оперативність, системність, відкритість, прозорість, комплексність, результативність та ефективність [2].

В найбільш загальному вигляді перелік показників за кожним з цих видів центрів відповідальності може включати показника, що представлені у таблиці 1, але при цьому треба розуміти, що даний перелік показників не обмежується лише ними.

Таблиця – Показники для оцінки центрів відповідальності

Центр відповідальності	Метод оцінки (показник)
Центр доходу	Відхилення продажної ціни
	Відхилення обсягів продажів
	Відхилення змішаної ціни
Центр витрат	Відхилення сировини і матеріалів
	Відхилення заробітної плати
	Відхилення накладних витрат
	Відхилення адміністративних витрат
Центр прибутку	Валовий прибуток
	Маржинальний прибуток
	Операційний прибуток
	Чистий прибуток
Центр інвестиції	Віддача інвестицій (ROI)
	Залишковий дохід (RI)
	Період окупності (PP або DPP)

Джерело: [3, с. 11].

Отже, інформаційна база для складання управлінської звітності повинна ґрунтуватися на бізнес-моделі і фінансовій структурі підприємства, визначенні центрів відповідальності та ключових фінансових та не фінансових показників їх діяльності.

Список літератури

1. Андрєєва А. Облік та аналіз за центрами відповідальності. *Сумський державний університет*, Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту. 2021 р. С. 16-17; URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/84724/1/Andreeva_bac_rob.pdf;jsessionid=340AC21F0A5993F86033497F3D9511BF
2. Берестецька О. Застосування концепції центрів відповідальності для управління витратами підприємства. *Вісник Тернопільського національного технічного університету*. 2018. №11 (43). URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/17918/5/Berestetska_stattya.pdf
3. Богачова А.В. Передумови створення центрів відповідальності за формування собівартості на промислових підприємствах. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2017. Вип. 1. С. 10-12.